

Klic TRIGLAVA

LETO XII.

20. JUNIJA 1959.

ŠTEV. 241.

DEBELO BOŽANSTVO

"Tvoj dan nam je podarjen kot zastava, ki se vije v dolgi povorki ... Zbrani na najlepših vzgledih, ... ljudje in mladina hite v prve vrste velikih del in akcij, vedoč, da si Ti vedno z nami, da spremljaš naše razvite sile in naše rezultate, da skrbiš in da se raduješ nad rastom in vsestrano vzgojo mladih pokolenj."

Če kdo misli, da je gornji odstavek vzet iz kakšne pobožne molitve, zasluži klobučo, da bi prišel k pameti. Odstavek je izbran iz pisma ljudstva in mladine Jugoslavije tovarišu Titu za rojstni dan. Pismo nikakor ni bilo mišljeno kot slaba šala. Mladinska štafeta ga je nosila več kot mesec dni po vsej Jugoslaviji. Na Dan mladosti, ko je bil Tito 67 let mlad, mu ga je ob veliki slovesnosti v Beogradu izročilo ljubko dekle iz Celja.

Drugi voditelji, organizacije in odbori so kovali podobne peto = lizne pozdrave. Grdo so zlorabljali slovnico, jeziku so delali si = lo in zdravo pamet so pokvarili v vlačugo. Obožujoči pozdravi so bili namenjeni predsedniku socialistične Jugoslavije in sekretarju Zveze komunistov Jugoslavije. Kdor bi še mislil, da so komunisti ali titovci "napredni", naj se zamisli ob tem dejstvu. Ob strani bo = mo pustili vprašanje, kako se dan vije kot zastava. Toda kako more biti Tito "vedno z nami"? Ali je povsod pričujoč? Ali ni mračnjaško verjeti v metafizično prisotnost? Ali ni to misticizem, če debelega moža iz Kumrovca - iz mesa in kosti in precej maščobe - povzdiguješ v povsod pričujoče in vsevedno božanstvo?

Komunisti so pač bolje izvedeni v teh vprašanjih. Zato jim prepustimo, da se bavijo s podobnimi duševnimi vajami. A eno je gotovo: ko mur se ob takih in podobnih voščilih Titu ne obrača želodec, mora biti ali presneto utrjen v cinizmu ali pa presneto zaručan. Dvomimo, da bi celo člani partije bili na tako nizki duševni stopnji. Bolj verjetno je, da so se jim želodci utrdili skozi leta. A nazač, ki je sestavil gornje pozdrave, zasluži pohvalo. Ko so jih ljudje brali, se jim je prav gotovo še nekoliko bolj zastudil komunizem.

MLADINA BREZ UPOV

"Partija je kakor Čangkajškova vojska", se glasi ugotovitev enega od rojakov, ki je v Trstu razgovarjal z našim sodelavcem; parti = ja je brez mladine, ki bi jo preveval tak borbeni duh kot je pred = vojne komuniste, študente in mlade delavce, ki so bili ob odločilni uri potem pripravljani žrtvovati vse za stvar revolucije.

To smo videli tudi maja meseca v Zagrebu, ko so študenti spr = va demonstrirali proti slabi hrani v menzi, dan kasneje so se pa de = monstracije razvile proti režimu, ki ne more zadovoljiti predvsem mladega rodu. Podobno kot prej na Poljskem in na Ogrskem, so tudi v Zagrebu in kasneje v Skoplju sodelovali pri demonstracijah mladi ko = munisti.

O demonstracijah je prvi poročal zagrebški VEČERNI VJESNIK že 11. maja, vendar pa v taki obliki, da se jim ni dalo pripisovati večjega pomena, dokler se ni oglasil 21. maja sam Tito in na precej bolesten način seznanil svet s tem, kaj se je zgodilo. Ker ni mogel razumeti, kako je do tega prišlo, ko pa so 'mladini v Jugoslaviji zagotovljeni boljši pogoji kakor jih je bila deležna katerakoli prej šnja generacija', je stvar povezal s "sovražniki države", katerim so "študenti podzavestno naesedli". Vprašal je mladino, zakaj da niso prišli protestiral proti slabi hrani "k našim voditeljem, lahko bi prišli tudi k meni, saj ni nobenega problema, ki ga ne bi hoteli rešiti". Toda študenti so šli z deputacijo k Bakariću, pa jo je ta na potil k zagrebškemu županu, a ta študentov očitvidno ni zadovoljil. Tako je nezadovoljstvo prekipelo in iz morda čisto administrativno birokratsko obravnavanega vprašanja hrane v menzi je nastalo politično vprašanje, ko je več tisoč zagrebških študentov sicer vzklikalo Titu in Bakariću, - to so končno delali tudi njihovi dedje, ko so ob razgrajanjih prepevali cesarsko pesem, - dejansko pa je s sa mim demonstriranjem dalo duška nezadovoljstvu z vlado komunističnega režima. Vprašanje je že staro, ki tare mladi rod: "n i p e r s p e k t i v e", dokler se z dušo in telesom ne zapišeš novemu razredu. S tem ni rešeno, da so bili študentje za povratek na staro. Ker starega sveta niti poznali niso, zato se zanj ne bi borili. Toda dušeče stanje v enopartijski diktaturi, ki se dnevno tepe z vedno ponavljajočimi se a nikdar v jedru rešenimi problemi korupcije, prezadolženosti državljanov, plačilnega deficita, pomanjkanja stanovanj, nizkih plač, slabe kvalitete v produkciji, partizanščinne štirinajst let po vojni in birokracije, ki žre milijarde narodnega premoženja, povzroča pri vseh plasteh ljudstva - razen v vladajoči kasti - nezanimanje za vsako politiko, ko pa nanjo ne morejo z ničemer vplivati. Tako je naravno, da ta apatija, ki zlasti prežema mladino, ob gotovih trenutkih kljub vsemu potem le privre na dan, da da duška notranjemu nezadovoljstvu.

Prepričani smo, da tega ne bi bilo, če bi se režim sicer kljub vsemu prizadeval za socialistično izgradnjo države, a se pri odločanju in celo pri razpravljanju ne bi omejil praktično le na strahotno majhno manjšino, ki brez ozira na levo ali desno postopa z ljudmi, z državljanji, kot da bi bili figure na šahovnici. Dokler režim ne bo znal ali pa hotel rešiti tega osnovnega vprašanja, da bo zares pritegnil k razpravi in soodločanju sprva vsaj na nižjih stopnjah čim večje število državljanov ne glede na članstvo v partiji, ki se bodo prizadevali za uvedbo sicer socialističnega toda pravičnega sistema in to v prvi vrsti v korist povprečnega državljanja, toliko časa vprašanje odnosov ne bo rešeno.

PLAZ SE JE SPROŽIL

Letos bo 28. junija poteklo petnajst let, ko je v Ljubljani prišlo do takoimenovanih "vidovdanskih" aretacij, ki so dejansko tako ohromile ilegalno gibanje proti okupatorju, da se po njih kljub reorganizacijam in "drugim garnituram" slovenska ilegala nikdar več ni opomogla. Ali se je Gestapo nalašč odločil za ta dan, da udari po Mihailovičevcih, misleč pri tem na srbski narodni praznik, ali pa je bila vse skupaj zgolj preventivna mera zaradi javnega zborovanja 29. junija, na katerem bi naj govoril general Rupnik, je težko reči. Dejstvo je, da je bila tiste dni ilegalna propaganda izredno delavna in je v nekaj dneh pred Vidovim dnevom razpečala samo v Ljubljani okoli 25.000 izvodov ilegalnega časopisja in letakov. Tudi ni izključeno, da je prišlo nacistom ali pa njihovim pomagačem na ušesa, da mislijo "plavi" izkoristiti zborovanje na sv. Petra in Pavla dan za "potresanje" propagandnih lističev na Kongresnem trgu. Kasneje so se sicer razširili glasovi, da so vsa stvar sprožile "kleri =

kalne" denunciacije. Ta zaključek sicer ne bi bil brez vsake osnove, ako ne bi v zvezi z aretacijami delno trpel tudi "klerikalni" ilegalni aparat. Odstranitev politično nevarnih tekmecev "disidentov" iz slovenske ilegale bi namreč konvenirala starim političnim strankam oziroma njihovim vodstvom, ki niso trpela politične konkurence in jim ni šlo v račun, da je Mihailović postavil v sporazumu s Centralnim nacionalnim komitejem dr. Andreja Gosarja za političnega delegata (Vrhovne komande) v Sloveniji, čigar naloga naj bi bila vzporedno z vojaškim aparatom urediti tudi politično organizacijo po primeru iz Srbije. Dejstvo je namreč, da so aretacije v Ljubljani in kasnejši povratek dr. Šmajda iz nemškega varuštva na Gorenjskem odprle vrata formiranju Narodnega odbora za Slovenijo.

Toda tak zaključek, čeprav na prvi pogled verjeten, nima dovolj trdne osnove. Predvsem bi bilo treba ugotoviti, katera "klerikalna frakcija" bi mogla biti v to vmešana ali pa celo kateri posameznik. (Drugi so n. pr. kazali na zborashe, kar pa spet ni dokazano.)

Sama stvar se namreč ni začela na Vidov dan. Že kakih deset dni prej so bili aretirani ilegalci v Novem mestu, med njimi "klerikalni" župan Kalan in poveljnik domobranske posadke podpolkovnik Dežman. Sum za to ovadbo je letel na nekaj slovenskih kolaboracionistov in nemškutarjev. Poleg tega je Državna obveščevalna služba dobila poročilo od svojega zaupnika na ljubljanski policiji, da se Nemci zanimajo za ilegalce. Vodstvo Mihailovićeve organizacije je bilo o tem obveščeno, vendar pa kaže, da na vest ni polagalo dovolj pažnje. Gotovo je še, da so bili Nemci divji, ko so našli ubitega svojega zaupnika Weibla. Ta je bil namreč domobranski obveščevalni oficir v Kočevju, vključen pa je bil tudi v ilegalni aparat, toda istočasno je bil nemški agent. Ko je bila njegova dvojna vloga ne sporno ugotovljena preko pisem in legitimacij, ki mu jih je zaplenila Železniška policija in jih preko ilegalnega zaupnika dostavila Državni obveščevalni službi, je bila njegova usoda zapečatenata.

Aretacije

Sama akcija na Vidov dan je bila uperjena na poslopje Bata, v kateri se je kamuflirano nahajala ilegalna propagandna centrala. Delno zaradi premajhne konspiracije delno pa zaradi prevelikega prometa tekom junija, ne bi bilo čudno, če bi kdorkoli sam od sebe postal pozoren na ta center. Toda kolikor je bilo mogoče kasneje odkriti, prvi udarec ni veljal Bati. Gestapo je namreč tisto jutro - dobre tri ure pred obkrožitvijo Bate - iskal tajnika Državne obveščevalne službe Pleničarja, za katerega niso vedeli, da se že nekaj mesecev skriva. Ker ga niso našli doma, so aretirali starše. Takoj za tem so šli na dom Milojke Končarjeve, ki je bila uradnica v obveščevalnem centru. Z njo so zaprli tudi brata, ki je delal v propagandnem sektorju, in starše. Kaže, da so gestapovci mučili Končarjevo, ki je nato raje omenila Bato (propagandna centrala) kot pa Teos (obveščevalni center), češ da v Bati ne bodo našli kompromitirajočega materiala - razen propagande. Tako so potem nacisti vdrli okoli desete ure dopoldne v Bato in aretirali več ljudi, ki so se tam mudili, med njimi načelnika štaba podpolkovnika Glušiča. Tekom dneva so preko zasede dobili v roke še nekaj obiskovalcev, do čim jim je padel v roke Teos šele zvečer okoli sedmih, ko je bil ves obveščevalni arhiv že na varnem. Kaže, da so v gotovi meri na podlagi teh prvih aretacij potem tekom dneva in kasneje aretirali še druge, zlasti iz političnega in domobranskega sektorja. Kako se je razpletala ta veriga, morda nikdar ne bo jasno, v kolikor ni so komunisti zaplenili in ohranili gestapovske arhive. Lepa vrsta ljudi je potem romala v nemška koncentracijska taborišča in mnogi se niso nikdar več vrnili. In med temi so bili tudi pristaši in vodniki političnih strank.

Ali je bila zares na delu neka "tajna sila", kot je mnenja g. Vitovec (v članku "Ravna gora", KT 239), in katera je bila ta "sila" ali pa je morda čisto naravno prišla vrsta tudi na Mihailovi = čevce zaradi njihovega delovanja, kar je potem v neki meri priza = delo tudi politične stranke, ki so bile vključene v to ilegalno de lo, ni lahko reči. Po vsej verjetnosti če že ne gotovo bi se notra nje politični položaj v Sloveniji tisti čas drugače razvijal, če ne bi bilo Vidovega dne 1944. To sicer ne bi moglo preprečiti Tito ve zmage tudi v Sloveniji, katero je navzven predstavljala kasneje posredno od kralja sankcionirana in po zaveznikih priznana Tito-Su bašičeva vlada, vendar pa ni izključeno, da vsaj do Ventrinjske ža loigre, (katere spomin smo obhajali zadnje dni maja,) ne bi prišlo, odnosno vsaj ne v tako pogubnem obsegu, ko je politično vodstvo iz gubilo glavo. Veliko vprašanje je namreč, kaj bi se zgodilo in kak šne bi bile posledice, če bi po dogovoru in programu domobranci po stopoma krepili ilegalno in ob ugodnem trenutku udarili po Nemcih, do česar pod Narodnim odborom nikdar ni prišlo.

Seveda je težko predvidevati eno ali drugo možnost. Drži le, da razvoj dogodkov ne bi bil nujno tak, kot smo mu bili priče, če ne bi nekdo ali nekaj sprožil-o tega plazu preganjanj in aretacij. Če je to bil kak posameznik ali kakšna skupina, se najbrž ni nade jal-a, kakšna usodna igra z ognjem je to bila.

DESNi PARTIZANI

Pričakovati bi bilo, da smo se iz poraza leta 1945. le nekaj naučili. Tu ne mislimo na politične ideje, ki se jih nekateri še vedno oklepajo v prepričanju, da so najboljše. Tega nikdar ne bo mogoče preprečiti, kajti konservativne sile so bile vedno pomemben element v političnem življenju kakšnega naroda in marsikdaj so se kakšne njihove ideje tekom časa pokazale za sodobnejše ali boljše od takozvanih progresivnih.

Prav malo ali nič ni poraz vplival na metode, s katerimi poli tična emigracija nadaljuje tam, kjer je 5. maja 1945. nehala, ko je zapustila rodno grudoV tem oziru se za mnoge ni nič spremenilo.

Na to je pravkar opozoril v IV. delu svoje razprave "Smrt ali življenje?" g. Edi Gobec, ki študira v Columbusu (Ohio) sociologijo in se obenem bavi z našimi narodnimi vprašanji. Uvodoma pravi, da je "moderna socialna psihologija z naravnost dramatično silo in prepričevalnostjo dokazala, kako neizmerno velikega pomena je svo bodno izražanje drugačnih ali nasprotnik mnenj. Šele ko človek sli ši drugačno mnenje, se sprostijo njegove kritične zmožnosti. Šele takrat je prisiljen, da začne misliti res samostojno in kritično. Šele takrat postane poedinec v polnem pomenu oseba in ljudje ljud stvo, ki se bistveno razlikuje od slepe mase."

Ob navajanju konkretnih primerov iz slovenskega javnega živ = ljenja, je zares težko doumeti, kakšnih sredstev se strankini agen ti poslužujejo, da bi onemogočili ali izigrali javnega delavca, ki bi po slovenski tradiciji moral vzklikati "živijo" vodstvu begun = ske Slovenske ljudske stranke, a se je odločil za neodvisno pot ra ziskovanja, študije in delovanja. To ni niti prvi niti verjetno po slednji primer. Na misel nam prihaja, kaj vse je bilo storjeno, da bi leta 1948. ustanovljeni "Slovenski Pravdi" za vsako ceno priti snili liberalni pečat! Razlika je zdaj le v tem, da se je dobro or ganizirana skupina laže otresala tega in da ji niso mogli do žive = ga, čeprav je pri tem utrpela nekatere izgube, dočim je za posamez nika, ki nima za seboj organizacije, položaj neprimerno težji in je bila - sodeč po podobnih primerih iz slovenske preteklosti - ze

lo pogosto taka bitka proti strankinemu aparatu v naprej izgubljena. S tem ne bomo trdili, da so poraženi imeli vedno prav. Njihove ideje so potrebovale nič manj razpravljanja kot ideje političnih strank, vodstev ali voditeljev. Toda nesreča leži v tem, da se je stranka otepala svobodnega razpravljanja in da je pravočasno stori la, kar je le bilo mogoče, da ne bi svet zvedel za nasprotnikove ali le "nasprotnikove" ideje odnosno da ne bi jemal resno njihovega avtorja.

V tem pomanjkanju smisla in čuta za svobodno javno razpravo, ki je prvi pogoj resnične demokracije, gledamo nevarnost, ki nam preti, če bi se emigrantske stranke kdaj vrnile na oblast v domovini. Vendar pa je zaradi objektivnosti tu treba pripomniti, da se slovenski liberalci niso nikdar pokazali take partizane napram lastnim ljudem, ki se niso strinjali s strankinim vodstvom ali pa celo snovali lastne politične frakcije, kakor je to bilo v Slovenski ljudski stranki pred vojno, med vojno in zdaj v emigraciji.

Ob tej žalostni potezi slovenskega političnega značaja, ki ga v veliki meri predstavljajo naše stranke vključno komunistična, je pomen nestrankskih političnih organizacij, ki se sicer ne borijo za oblast, a se bavijo s političnimi vprašanji, in pomen neodvisnega tiska tem večji in tem pomembnejši. Dobro vemo, da smo šele na začetku trde poti. Toda takšna pot je edina garancija, da bodo naši otroci ali pa celo šele vnuki nekoč v domovini živeli kot svobodni državljani.

UREDNIŠTVO

RAZGOVOR O SODELOVANJU

V soboto, 23. maja, se je vršil v Londonu skupni sestanek srbske organizacije Savez "Oslobodjenje" in "Slovenske Pravde". V imenu "Oslobodjenja" so bili navzoči člani glavnega odbora Saveza A. M. Petrović, M. Kolarević, N. Petrović, člani delovnega odbora zadruge v Vel. Britaniji M. Srebrić in M. Trkulja ter člana zadruge Lj. Korđić in D. Tošić. Med predstavniki "Slovenske Pravde" sta bila D. Pleničar, tajnik, in V. Parkaš, član izvršnega odbora.

V razgovoru, ki je trajal dve uri in pol, so predstavniki obeh organizacij razpravljali o odnosu emigracije do domovine, o delu "Zveze demokratov in socialistov Jugoslavije" v Parizu, o sodelovanju med NAŠO REČJO, organom Saveza "Oslobodjenje", in KLICEM TRIGLAVA, ki ga izdaja "Slovenska Pravda"; govora je bilo še o organiziranju skupnih srbsko-slovenskih sestankov in o možnosti skupnega publicističnega delovanja.

PREJELI SMO IN ZAHVALIMO

- Miloš Aćin-Kosta: "Nekažnjeni zločini"; založba "Ravnogorski venac", 6001. Walhonding Rd., Washington 16, D.C., USA. Cena \$ 2.
- Večeslav Vilder: "Na putu preporoda". Samozaložba. V. Vilder, 93 Peter's Court, Porchester Rd., London W.2. Cena 5/- oz. 1 \$.

POPRAVEK

Prosimo oproščenja, da se je v članku "Carina na pakete" (KT 240) prikradla napaka glede u = radnega tečaja dinarja proti funtu šterlingu. 840.- din je £ 1.0.0 in ne 800.- din kot je bilo poročano.

Ur.

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu in ga izdaja "Slovenska Pravda". Njeno mišljenje predstavljajo samo oni prispevki, ki so podpisani od izvršnega odbora.

KAJ PRAVIJO DOMAČI

Zaključek

(Od sodelovalca iz Trsta)

Poslednji rojak, s katerim sem v okviru teh razgovorov z domačimi kramljal, ni prikrival, da je pod vplivi Marxovih nauk. Toda dodal je, da je ena najpomembnejših narodno-osvobodilnih pridobitev ta, da morajo študirati politično teorijo in tako spoznati Marxa in marksizem "do jeter". To pa je dvorezni meč in kdor zna dobro vihteti z njim, temu da se ni treba bati režimskih doktrinarjev niti ne kakih zasliševanj, debat ali polemik, čeprav ni komunist.

Kako gledate na obči razvoj Jugoslavije v bodoče? - je bilo moje prvo vprašanje. Odgovor me je dokaj presenetil, kajti rojak je bil mnenja, da se mora na podlagi marksističnih nauk jugoslovanski komunizem postopoma razvijati v nekako obliko demokracije, ako ne bo prišlo do (sovjetske ali ameriške) okupacije odn. vojne. Pojma same demokracije ne gre dobesedno istovetiti z anglosaškim tipom, toda neke vrsta demokracije to bo. Treba pa je biti pripravljen, da bodo tu in tam režimovci delali skoke vstran, toda vselej se bodo prisiljeni vračali na določeno pot, ki razvojno pelje v neko obliko demokracije.

Trdil je, da se politički pritisk v državi vedno manj čuti, kar seveda še ne pomeni, da vlada polna svoboda. Toda razlike med preteklostjo in sedanostjo so tolike, da tega ne more noben količkaj objektiven človek zanikati. Sicer pa političen pritisk sploh več ni potreben, kajti država je zdaj dirigirana preko gospodarstva. Tako ni več surove politične policije in je UDBA le nekak Gallupov zavod za registracijo javnega mnenja (in privatnega, sem dodal). Kakor hitro pa registrirajo kako nevarnost, pa posel prevzame milica, ki je izvršni organ Tajništva za notranje zadeve.

Tudi na sodiščih je položaj boljši. To lahko vidite že iz prizadevanj, da bi država imela čim več odvetnikov - pravnikov. To je točno za 100 % obrnjena politika, kot so jo zastopali pred leti, ko potem skoro noben od mlajših ni študiral prava zato, da bi postal odvetnik. Posledica je bila, da prevladuje občutno pomanjkanje tega poklica, kajti stari odvetniki umirajo odn. so vstopili v pokoj. Tekom razvoja je režim uvidel, da je obstoj novega sistema, ki se je rodil po sporu z Informburojem, nerazdružljiv od obstoja odvetnikov.

Pozabiti pa tudi ne gre, da se z vsakim letom kulturnost ljudi veča in da je tudi to pomemben činitelj v evolutivni smeri komunističnega režima. Naj si že režim prizadeva kolikor hoče, da vcepi ljudem marksistične nazore, že samo dejstvo, da šole rastejo ponekod kot gobe po dežju in da niso slabe, sili ljudi k razmišljanju in formiranju nekega mnenja. Po rojakovem mnenju so zlasti Slovenci inteligenčno že previsoki za komunistični režim, ker izstopa navzven prehuda individualnost in tako inteligenca postaja problematična. Ni dvoma, da bo šlo tudi v ostalih republikah v tem pravcu.

Dobro, kaj pa potem opozicija? - sem ga vprašal. Ta se bo postopoma formirala doma, morda niti ne v taki obliki, kot si jo predstavlja emigracija, je odvrnil. Dejstvo je, da danes sploh ni alternative Titovemu režimu, ki drži državo skupaj in počasi le napreduje. To je tudi razlog, da emigracija politično nič ne pomeni. Kakšna emigrantska kombinacija bi mogla biti zanimiva samo v primeru kake krize v Jugoslaviji (n.pr. v primeru vojne, okupacije in podobno).

Djilas je napravil veliko napako, da je šel v frontalni napad. Potrpežljivo in v dozah bi moral servirati svoje nauke. Sicer pa niti ni bil toliko obsojen zaradi svojih idej kot predvsem zaradi tega, ker si je privoščil novo gospodo in jo pred vsem svetom razgalil.

Tu sva se dotaknila Madžarske; rojak je menil, da je šel Nagy predaleč, ker da ne bi smel tako odprto sodelovati z meščanskimi strankami. In kaj bi se zgodilo z Jugoslavijo, če bi madžarska revolucija uspela? - sem ga vprašal. "Pritisk na ljudi bi se povečal", je

odgovoril. Ni predvidel, da bi moglo priti tudi v Jugoslaviji do obo-
rožene vstaje (z vojsko).

V tem, da politične stranke v Jugoslaviji niso dovoljene, ni rojak videl kakšne posebne škode. Po njegovem mnenju se doma počasi vse bolj formirajo nekakšne interesne skupine, ki jih režim ne more preprečiti. In te skupine so v širšem smislu in nekoliko drugačnem po-
menu itak tudi neka vrsta strank, ki se bore za svoje interese. Taka skupina je n.pr. razred direktorjev ali pa skupina politikov-gospodar-
stvenikov in tudi grupa politikov. Seveda te skupine niso organizirane, vendar pa obstojajo, skupni interesi jih družijo, med seboj si poma-
gajo, svoje ljudi in simpatizerje forsirajo in to mnogokrat brez ozira na politično prepričanje ampak zgolj zaradi sposobnosti ali podjetno-
sti. Podrobna analiza bi mogla odkriti še nove in nove skupine v for-
miranju, v nekakem interesnem solidarizmu.

In kaj je potem vzrok tako zavoženega gospodarstva? - sem dodal. Dva vzroka sta: premalo zgrajeni kadri in prehuda korupcija. Prvo je še vedno posledica partizansčine, ki se bo sicer še leta in le-
ta poznala, toda počasi že upada, ker odraščajo novi strokovni kadri, za katere je bil rojak mnenja, da niso slabo šolani.

Tu sva se dotaknila poslednjega podružabljenja stanovanj in zazidnih parcel. To je po Marksu vendar logična razvojna stopnja ko ne sme nihče živeti od kapitala, je bilo pojasnilo. Rojak je bil mnenja, da je režim na to nekoliko pozabil, zato ni bilo malo iznena-
denja, ko so reč privekli na dan. Toda vseh hiš pa nikdar ne bodo po-
državili, ker so vendar za osebno rabo, pa tudi samo vzdrževanje ne bi bilo praktično.

Pred kakšnimi problemi stoji danes partija odn.oblast? - sem ustrelil z novim vprašanjem.

Kako obdržati delavstvo, je bil hiter odgovor. To je naj-
hujši problem. Drugo vprašanje je dotok mladine v partijo. "Partija je namreč kakor Čangajškova vojska!" In zanimivo je, da mladina noče v partijo iz kakšnih idejnih razlogov, ampak ker se za politiko ne zani-
ma, se noče zanimati. Tako je mladina apolitična.

Problem pa je tudi vera. Čeprav organizacijsko ta ne pred-
stavlja nobene nevarnosti za režim, ker so jo nagnali v cerkve, sama religija postaja problem za ljudi kot posameznike. Tudi za partijce. Sicer se ti ne bi na skrivaj poročali, dali krstit svoje otroke in po-
dobno. V nekem kraju v Sloveniji je bilo pet ljudi povabljenih v par-
tijo. Trije od teh so vabilo zavrnili iz verskih razlogov.

Zakaj toliko govora in pobijanja partikularizma?", sem na-
daljeval razgovor. Tu je bil rojak izviren:

Takozvani partikularizem izhaja iz potrebe po zaščiti o-
sebnih ali skupinskih ali pa krajevnih interesov, često brez vsake po-
litične zveze. Tak pojav partikularizma lahko smatramo rudarski štrajk v Trbovljah v januarju lanskega leta. Tedaj so ga razlagali kot upor pro-
ti nizkim plačam in nepravičnemu plačnemu sistemu, pri katerem so bili rudarji na dnu. Toda to ne drži. Vzrok štrajka je bil odpor proti cen-
tralni oblasti, odpor proti - Beogradu. Tega ne gre nujno istovetiti s kakim separatizmom ali sovraštvom do Srbov. Prvič je v zvezni vladi mnogo Slovencev in ne le Srbi, drugič pa imajo glavno besedo - Črno-
gorci in ne Srbijanci. Odpor je proti centrali, in ker se ta nahaja v Beogradu, gre za odpor proti - Beogradu. Pod ta pojem spada vsak, ki je v osrednji vladi odn. zveznih ustanovah. Zato je Kardelj najbolj oso-
vražen človek v Sloveniji, ker je v Beogradu. Ker tudi odnošaji med "Beogradom" in "Ljubljano" niso baš odlični in to zato, ker je Sloveni-
ja zapostavljena v svojem razvoju v korist zaostalih predelov, obstoja domneva, da je bil trboveljski štrajk naročen iz - Ljubljane. Ali so to zvezo v Beogradu mogli dokazati, ni lahko reči. Toda v samih Trbovljah ni bilo tedaj kakih posebnih posledic, dočim so v Ljubljani "leteli" gotovi višji funkcionarji, med njimi organizacijski sekretar Kavčič, ki je postal predsednik sindikatov. Nobena tajnost pa tudi ni, da sami slovenski partijci godrnjajo čez Beograd in to ne samo v nižjih vrstah.

Kolikor se v Sloveniji krepijo informburojevci, se naj zahvalijo samo odporu do Beograda.

Podobno se čuti tudi na Hrvaškem, čeprav je ta manj zastavljena kot pa Slovenija. Stanovanjski problem je n.pr. najhujši baš v Sloveniji, kjer so doslej najmanj gradili. Obstoja pa na Hrvaškem tudi separatisti. Kolikor jih je v partiji, so predvsem zaradi diskriminacijske gospodarske politike Beograda.

Zaključil sem razgovor z vprašanjem, kaj bi bila prva, nova stopnja v razvojni smeri jugoslovanskega sistema k demokraciji. Rojak je odgovoril, da bi bilo treba razširiti delokrog proizvajalcev, torej delokrog delavskih svetov.

BEGUNSKO LETO

Mednarodno leto za begunce se je začelo 1. junija letos z nalogo da več ali manj reši begunsko vprašanje. Doslej je bilo seveda videti le začetni in propagandni del tega načrta iz časopisov, posebnih i lustriranih revij ter radijskih in televizijskih programov. Iz tekočega materiala moremo spoznati ne samo koliko se je za begunce naredilo v preteklosti ampak tudi teže problema. V tem oziru sta najbolj zanimiva članek Karla Norskega v MANCHESTER GUARDIANU in poročilo Zellerbachove komisije ("European Refugee Problem. A special report. Izdala The Zellerbach Commission on the European Refugee Situation, 342, Madison Ave., Suite 503-4, New York 17., N.Y. - Cena \$ 2.50)

Norski kritizira razdelitev pomoči beguncem v Avstriji in Nemčiji. V Avstriji so n.pr. Volksdeutscherji dobili kar 88% od 1176 stanovanj enot za begunce, za kar se je v letih 1955-57 porabilo večino denarja. 1958. leta je ta odstotek padel na 70. V Nemčiji računajo da ena tretjina beguncev ni primerna, da se vseli v nova stanovanja. Tako, pravi Norski, denar v obeh državah, ni šel za rehabilitacijo najšibkejših, za katere je bil v prvi vrsti namenjen, ampak v "korist" najmočnejših.

Silno obširno poročilo Zellerbachove komisije zajema toliko problemov, da bi bilo poročanje le o gotovih delih krivično za ostale dele poročila, ki nas toliko ne zanimajo, a so le izredno poučni.

Glavna točka, poudarjena od komisije je, da je vprašanje evropskih beguncev m o ž n o rešiti. Po dogodkih na Ogrskem je bilo tekom osmih mesecev razseljenih kar 170.000 novih beguncev. Marca letos je bilo v Evropi še 165.000 starih in novih beguncev. Čeprav je med njimi mnogo težkih primerov, komisija misli, da bi se ob skupnem naporu vseh zapadnih narodov problem lahko rešil na human in hiter način.

Druga zanimiva točka, na široko obdelana od komisije, je stari problem 'novih' jugoslovanskih beguncev, t.j. če so ekonomski ali politični emigranti. Kot je znano sestavljajo Jugoslovani ogromno večino novih beguncev in se zlasti Avstrija in Italija ne moreta upirati skušnjavam, da ne bi po mučnih zaslišanjih vrnili teh beguncev v Jugoslavijo pod izgovorom, da niso politični. Tako je bilo vrnjenih iz Avstrije okoli 50 do 60% teh ljudi. Komisija naglašá, da se ne sme delati razlike med 'ekonomskimi' in 'političnimi' begunci in da imata obe grupi pravico do političnega azila ter da jugoslovanski državljani beže iz mešanice političnih, ekonomskih in osebnih motivov, ki odgo varjajo nagibom tudi beguncev iz drugih držav.

V preteklosti je bilo izdanih precej službenih in poluradnih knjig in brošur o vprašanju beguncev, ki so se odlikovale po suhoparnosti in interesu za statistiko. Poročilo Zellerbachove komisije preveja skrb za usodo beguncev in humanost, in ga toplo priporočam vsem, ki se zanimajo za usodo beguncev.

J.G.

NAROČNINA za KLIC TRIGLAVA znaša v Angliji £ 1.4.0 na leto, v Severni Ameriki pa \$ 3.50 za navadno ali \$ 7 za letalsko dostavo. Naročnik na v Avstraliji je £A 1.10.0 z navadno in £A 2.15.0 z letalsko pošto.

Naš naslov je : BM-TRIGLAV, LONDON WC 1

ANGLEŽI NA BALKANU

Svet se je pred meseci škodoželjno smejal na račun britanskega zunanjega ministrstva, ki je odobrilo prodajo modernega orožja kubanskemu prezidentu Batisti, dasiravno so že vsi vrabci na Kubi vedeli, da so ure diktatorju štete. Britanija je zagrešila mnogo podobnih neumnosti v preteklih nekaj letih: pred tremi leti je sprožila suški napad v stilu Lorda Palmerstona in tako verjetno sodelovala pri umoru Ogrske, sedaj pa vodi pomorsko vojno z mogočno mornarico Islandske republike. V diplomatskem dvoboju z amaterji na Bližjem vzhodu stalno izgublja, da o zmagah sovjetske diplomacije sploh ne govorimo.

Te in podobne misli so se mi porajale ob branju knjige Petra Kempa o svoji vojaški misiji v Albaniji med zadnjo svetovno vojno. (Peter Kemp; No Colours or Crest. Založba Cassell, London, cena 15 šillingov). Že med vojno in še bolj po njej smo se spraševali, kaj je nagnalo Angleže, da so dali pomoč Titu namesto nacionalistom. Razni razlogi so se čuli. Toda sodeč po tej knjigi je najbolj verjeten vzrok popolna nesposobnost angleške obveščevalne službe, da oceni rezultate svoje kratkovidne politike. Zato knjigo toplo priporočam. Seveda se večina nanaša na razmere v Albaniji, toda enostavno je, v mislih predstaviti dogodke na jugoslovansko ozemlje in videti, kako so se odvijali tudi pri nas.

V dobi ženevske konference smo in Sovjeti govore o poljskih izgubah od strani Nemcev. V knjigi lahko beremo na strani 9. in 10., da so Rusi lovili unikajoče se poljske čete in streljali vse častnike nad činom poročnika. Na strani 74. bomo videli, da je James Klugmann, sedaj član politbiroja britanske komunistične partije bil v Kairu eden od glavnih obveščevalcev za Balkan. Drugi obveščevalec, znani levičarski publicist Basil Davidson, kateraga so dogodki na Ogrskem leta 1956 nekoliko streznili, je javno bil proti Mihailoviću in je od Kempa zahteval, naj podpiše izjavo, da je v Londonu bil podvržen "indoktrinaciji" v korist Mihailovića, kar seveda Kemp ni hotel storiti, ker to ni bilo res.

Malo dalje bomo zvedeli, da je bil s 25 leti Bill Mclean šef britanske vojaške misije v Albaniji. Gotovo poln izkušenj in sposoben presoje, da odloči kaj se dogaja v Albaniji, komu naj da orožje in s tem več ali manj odloči usodo enomilijonskega naroda. Zvedeli bomo tudi o težavah članov britanske misije; na primer, da niso mogli spati, ker so ponoči komunisti pobijali svoje politične nasprotnike. Proti temu niso mogli nič narediti, ker je ukaz bil ukaz in ta je bil, da se ne smejo vtikati v domače politične razmere in naj nudijo pomoč vsakemu, ki je pripravljen, se boriti proti Nemcem. Ko pa je Kemp vzpostavil zveze z neko "reakcionarno" grupo na Kosmetu, ki je bila pripravljena to storiti, je dobil naročilo, naj to zvezo prekine, da ne bi pokvaril odnose s Titom. Kempu je pa bilo dovolj vsega in je zaprosil za premestitev, to je, hotel je zapustiti Balkan. Šel je v Berane v Črni gori, kjer se je sestal z drugimi britanskimi in ameriški častniki, ki so bili pri Mihailoviću in so sedaj čakali na transport v Italijo. Tukaj je pisec doživel krono svojih doživljajev. Zaradi nekih nesporazumov s partizani, je grupa dobila iz Kaira ukaz, naj oddajo svoj radio aparat nekemu angleškemu oficirju pri partizanih. Dobro vedo, kaj se utegne zgoditi z njimi, ko partizani zvedo, da nimajo več zveze z Kairom, so zbrani oficirji poslali ogorčen telegram na vrhovno poveljstvo in končno dobili dovoljenje, da nadaljujejo radijsko zvezo.

To je le nekaj podatkov o knjigi, ki na zgovoren način pove, kako so Angleži vrgli v stran svoj vpliv na Balkanu. Ni dvoma da so britanski oficirji na terenu preje ali kasneje jasno videli, kaj se dogaja, samo oni to priznajo drugi pa ne. Nekateri od njih so gotovo o tem poročali, če ne službeno vsaj privatno. Zakaj so ta poročila bila ignorirana oziroma kdo jih je prezrl? Je Churchill namenoma dal Balkan komunistom, da ohrani "dobre" odnose s Stalinom in da bo slednji naklonjen britanskemu imperiju? To bi rad zvedel nekega dne.

"THIS IS SLOVENIA"

Močno ilustrirana knjiga z več kot dvesto stranmi manj običajnega formata je pod gornjim naslovom izšla lani v Kanadi. Knjigo je izdala Slovenska narodna zveza v Kanadi; uredila sta jo dr. R. Čuješ in V. Mauko. Na 4. strani vidimo, da je to "Publication No. I. of the Research Center for Slovenian Culture, I. Walker Road, Willowdale, Ontario."

Kratek uvod je napisal dr. C. Žebot. Pod zaglavjem: "This They Are Saying", navaja knjiga v mastnem tisku laskava mnenja, ki so jih bodisi v knjigah ali revijah izrazili o Sloveniji in Slovencih nekateri ameriški in angleški novinarji in publicisti. Temu sledijo krajši članki, ki obravnavajo slovensko ozemlje, gospodarstvo in zgodovino. Zaglavje o slovenski kulturi je najobširnejše in je razdeljeno na pet delov; če kod, je vrednost in pomen knjige v tem zaglavju.

V razprto tiskanem članku "And the Future?" beremo v manj gibki angleščini, kako je prišlo v Sloveniji do komunizma in kako bi si njeno ureditev v bodočnosti uredniki te knjige najljubše predstavljali. Članek je pravzaprav le v angleščino premeto mnenje glasnikov zamejskega gibanja za neodvisnost naše domovine. Medtem ko se članek strinja z Djilasovo napovedjo o neogibnosti razkroja komunistične družbe, je v tretjem odstavku grobo potvoril zgodovinsko dejstvo. Tu namreč beremo: "In May 1945, all of Yugoslavia, including the most reluctant Slovenia, where virtually no organized communist bands existed, was handed over to Tito in consequence of the interallied division of Europe." /Del stavka podčrtal podpisani/. Gg. urednika imata slab spomin.

Knjiga je po vsem videzu namenjena angleško govorečim bralcem. Ilustracije v knjigi "This is Slovenia" so številne, pravzaprav vzbuja knjiga vtis albuma drugorazrednih razglednic. Kljub temu pa bo publikacija verjetno za silo služila svojemu namenu. Nikakor pa je ni jemati za kako kratko sveto pismo o Slovencih in njihovi domovini. Uredniki so posvetili svojemu delu premalo truda in kljub temu, da govorijo o "disinterested testimonials", nehote dajejo knjigi pečat mišljenja, ki med Slovenci, doma ali po svetu, ni nujno splošno. Brez dvoma je bila izdaja knjige prizadeta z različnimi težavami in pa z neke vrste mladostno vihro, v kateri so hoteli knjigo čimprej izdati. Ta svoj vtis bom skušal v nadaljnjih odstavkih nekoliko nazorneje pojasniti.

Slabi prevodi

Pod "Errata" na strani 220 čitamo: "We regret very much that, owing to unfavourable circumstances, there are some misprints in the book, and we ask reader's forgiveness." Temu sledijo, reci, piši, štiri popravki. Res je, da tiskarski škrat ob tiskanju knjige ni bil preveč muhast, a tudi tako skromen ne. To gre za splošni videz knjige in hkrati za doslednost v podrobnostih.

Postavljanje ločil kakor tudi navajanja virov v knjigi so tako poljubna, da bodo bodla v oči slehernega količkaj načitanega bralca. V pregledu slovenskega slovstva ni ne ležečih črk in ne narekovanje, pač pa mešanica nepotrebnih prevodov knjižnih naslovov. Koder pisatelj naslova ni mogel prevesti, ga je preprosto prezrl, drugod zopet sem se ob teh prevodih pozabaval. N. pr.: Veseli dan ali Matiček se ženi - A Joyful Day or Mateecheck Gets Married /148/; številke bodo navajale strani v knjigi/; Tihopatec - Smaggler, Doktor Zober - Doctor Sober, Jara gospoda - Those Empty Lords /155/; Vetrogončič - So as the Wind Blows, Skušnjave in Skušnje - Temptations and Trails /156/; Hiša Marije Pomočnice - The House of Mary the Help /158/; Gadje gnezdo - The Nest of the Snake /160/.

Kratka besedila pod slikami so nedosledna. Spričo doline Trenta /137/ je Logar's Valley nepotreben prevod /84/. Ko imamo že Predjamski grad /123/, imamo lahko tudi Celjski grad ne pa Castle of the Counts of Celje. Kozolec, kakršnemu so v naših krajih, če se prav spominjam, rekli "topler", naj bo za ameriške in angleške bralce "log cabin with thatched roof" /55/. Zlasti Amerikanci in Kanadčani imajo o "log cabin" strogo utemeljene pojme.

V zaglavju o slovenskem ozemlju čitām, da izvira Drava v Avstriji; to je bilo nemara res do l.1918. Ko pa sem l.1945 pil na izviri te reke vodo, sem bil v Italiji. Sočo hoče pisec predstaviti bralcem kot "pure daughter of mountains" /88/. Ubogi Simon Gregorčič! Na str.89 najdemo naslednji umotvor tega poljudnega zemljepisca: "... is known as the Slovenian Carst. With its four hundred or more grotoes and caverns it is the Mecca of all who love to admire the underground miracles wrought by nature during millenia of her creative experiments." Pisec tudi ne more mimo tistih bedastih primarjav kot "Adriatic Switzerland", "Slovenian Salzburg", "Meran of Slovenia" itd.

V zgodovinskem obrisu Slovenije je snov razdeljena tako, da kralja Sama niti omenili niso, medtem ko so dogodkom po prvi svetovni vojni posvetili domala dve tretjini prostora. Fewd, ki v angleškem ne pomeni nič, stoji očividno za feud. Knežji kamen je "Stone of Dukcs" /110/. Grajska ječa bo nemara castle dungeon, ne pa castle moat /112/. Ponesrečena je primerjava ameriške revolucije s slov.kmečkimi upori.

Čop ni spal

Čitanskiin nerodno v angleščino postavljen je pregled slovenske književnosti. Na strani 151 beremo o Matiji Čopu "who used to read day and night in no less than seventeen languages". Meni bi se zmešalo. Levstik je "poet and novelist" in tudi Cankar je pisal romane. "Moderna" je najnovejši doprinos k babilonskosti angleškega jezika. Govekar je playwrite, Murn pa je umrl "of T.B."

Suha roba je "dry goods from Ribnica", necerkveni pevski zbor pa " 'world' or secular choir". Molière je napisal "Tartuff" in kamra ali kamrica je "cell" /134/. Tod pisec pesniško vzkipi: "Oh, sweet moments of love; alas, always too short! ... But love in Slovenia, as elsewhere, will never die." Torej nas hvalabogu še ne bo konec. Po piščevem mnenju ljudje neprestano pojo, tako da mladina skoraj nima časa za poljubljanje. Na str.129 pravi med drugim "Yet Ljubljani... are not dull bookworms who like to speak about the latest American novel, French comedy or Russian ballet..." na koncu istega odstavka pa namiguje, da postajajo sprejemljivi za "rock 'n roll".

V vsej knjigi sta prispevka o slovenski glasbi in umetnosti najboljša, strokovno in jezikovno. Pile dwelling /175/, ki naj bo angleško za stavbe na koleh, bi bilo nemara bolje prevedsti z "houses on stilts". Poglavlje o Slovencih, ki so doživeli bolj znane usode v širnem svetu, vsebuje nekaj manj znanih podatkov in je po svoje zanimivo. Lahko bi pa tam omenili še Adamicha, Lavrina in zdravnika Velbiča.

"But this nation will remain" sem bral na strani 120. Ta nadebudna ugotovitev me je najlepše zajela in mi vlila upanja, da bo druga izdaja te knjige boljša.

L.P.

PISMA «KLICU»

RAVNOGORCI: G.urednik! Na žalost g.Vitovec ne uvidi, da je Ravnogorstvo preveč diskreditirano, da bi mogli biti Slovenci zanj zainteresirani. Do tega so privedli razni avanturistični vojvode in podobni nekvalificirani leaderji, ki morejo impresivno delovati le na inteligentno manj razvite ljudi. Popularnost Ravnogorstva med srbsko emigracijo, tako individualno kot kolektivno, je pripisati: 1) mitu herojev, za katerega so Srbi historično in emocionalno disponirani; 2) kompleksu inferiornosti, ki nujno psihološko bremeni emigrante v civilizacijsko višjih deželah, a čigar kompozicija se inter alia sestoji v tem, da pred kruto realnostjo iščejo zatočišča v imaginaciji; in 3) kompleksu krivde, izvirajočim iz vojne, čigar kompenzacija imperativno zahteva recionalizacijo in sanktifikacijo vojnih dejanj. Iz vsega tega direktno izvira fabrikacija fabul in celotnega ravnogorskega mita, ki je integralni del Ravnogorstva, čeprav ga nikakor ni enačiti z istim; a ki slovenski mentaliteti ni simpatičen in vice versa. Tako je v optimalnem slučaju mogoče pričakovati le minimalno udeležbo Slovencev v Ravnogorskem pokretu.

A.Ocvirk

RUSI IN SOVJETI: G.urednik! A.B.ni docela jasen v svojem pismu(KT 239).Ne vem, ali hoče, da mu povem, kako je prišlo do stvari, ki jih omenja ali pa hoče, da potrdim njegovo namigovanje, da so se vse te stvari dogodile zaradi ruskega a ne sovjetskega imperializma?Moja izjava se je nanašala na povojno tendenco nekaterih političnih ko mentatorjev na zahodu, da prikažejo stvari tako, kot da gre za sta- ri ruski, carski če hočete, imperializem pod krinko komunizma - pod krinko nekakšne progresivne ideologije, ki naj bi oslabila svet v svrhu vzpostavitve ruske dominacije.To nevarno tezo, ki jo v emi = graciji na veliko razširjajo Ukrajinci, je zavrnil nekajkrat tudi sam Churchill, ki je izrecno naglasil, da "mi" nimamo ničesar proti Rusom in da z njimi sočustvujemo, ker imajo na vratu komunistično vlado.Očividno je, da bi usvajanje takšne teze povzročilo pri Ru = sih isti odpor, kot ga je povzročila Hitlerjeva krutost, ki ni bila naperjena proti komunistom ampak proti Rusom, Slovanom. Ako se sov jetski politični cilji v gotovih primerih ujemajo s starimi car = skimi, je to pač samo zato, ker je Sovjetska zveza podedovala vse geopolitične faktorje carske Rusije. L.Zupan

"ČUT ZA MERO": G.urednik! Kar zadeva Vaš uvodnik glede pariških do godkov (KT 240), Vas lahko zagotovim, da je ustaška delavnost v Pa = rizu vznemirjala ne le Srbe ampak vse, ki jim je bilo kaj do Jugo = slavije.In ta aktivnost je bila škodljiva v prvi vrsti za same Hr vate in končno za vse demokrate, čijih borba proti Titovemu totali tarizmu je postajala smešna z ozirom na delavnost fašistov-ustašev.

V takem položaju je bil dotični memorandum koristen, ker je brez dvoma udaril po ustaših in do neke mere opravičil obstoj demokrat ske emigracije, usmerjene proti Titovi diktaturi.Spomenica bi seve da mogla biti bolje sestavljena, toda treba je razumeti, da so jo podpisali številni ljudje, iz različnih političnih in intelektual = nih skupin.Tako široka spomenica ne more biti nikoli najboljša.Za to ne bi bilo treba biti ob njej tako kritičen.Namenjena je bila Francozom in zanje niso bile pomembne tiste fine, ki so za nas.

Lahko pa rečem, da je bil ustašem v Franciji zadan odločilen u = darec, da to ni poslabšalo odnosov med Hrvati in Srbi ter Slovenci in da je moralno okrepilo emigrantski položaj na Francoskem.To je glavno.

V.S.

G.urednik! Z ozirom na Vaš komentar na marčno pariško spome = nico bi dejal, da ne kaže meriti z isto mero Srbov in Hrvatov.Spome = nica je bila s srbske strani le obramba, upravičena obramba, če = prav bi mogla biti boljše. Toda prvi korak t.j.napad je prišel iz hrvaške ekstremistične strani. Vzrok da trezni Hrvatje na take ak cije na reagirajo, je deloma zaradi nacionalističnega refleksa de = loma pa zaradi hrvaške narodne čredne mentalitete, da ne bodo po ekstremistih takoj razkričani za izdajalce. Sicer pa so bili odno si na splošno med Slovenci in Srbi ter med temi skupaj in Hrvati znosni in celo dokaj dobri. Tu mislim na zmerne, trezne Hrvate.V Pa rizu obstoja Društvo časnikarjev narodov Jugoslavije, kjer so Hr = vatje in Srbi, potem Organizacija SHS za federalno Evropo, ki je včlanjena v širši vseevropski zvezi. Funkcije v tej organizaciji se po kolobarjenju menjavajo med Srbi, Hrvati in Slovenci.Obstoja tudi Zveza demokratov in socialistov Jugoslavije, kjer pa ni Mačko vih Hrvatov, dočim drugje so. Tega sodelovanja pa ustaška akcija niti spomenica nista pokvarili. Kolilci tega primeroma znosnega o zračja med našimi emigranti so bili le ustaši oziroma pol-ustaši.

-nov

BOLEZEN KARDINALA STEPINCA

Iz Zagreba poročajo, da se je zdravje primasa Jugoslavije kar dinala Stepinca, ki trpi zaradi nevarnega sesedanja krvi v žilah, nenadoma poslabšalo.Bati se je, da mu bodo morali odrezati desno nogo.

(ds)

V. A. Farkaš:

RAZGLEDI

HRVATSKA ZORA in Zbor: V pisnih uredniku v aprilskem KLIČU TRIGLAVA navaja -c., da moje informacije glede Hrvatske zore in Zbora niso točne, ter da obstojajo idejne razlike med njima že kakih pet let kakor tudi, da so se organizacijsko razšli pred letom dni. Gg. Kaleb, Antić in Grabovac, uredniki Zore, da so v opoziciji.

Moja informacija je bila na žalost deloma netočna. Nisem vedel, a iz pisanja Zore nisem mogel zaključiti, da obstojajo gotove razlike med Srbi in Hrvati zborashi že nekaj let. Ravnotako je res, da je zborashi vodja g. Jakov Ljotić pred letom dejal g. Kaleb, da HRVATSKA ZORA in ISKRA ne moreta biti več pod isto streho. Res je tudi, da je bil pred nekaj meseci g. Kaleb izključen iz Zbora (ali "Zajednice", kakor se sedaj imenuje.) Vse to pa ne pomeni, da so obstojale ali obstojajo nekakšne velike idejne razlike med Srbi in Hrvati zborashi. Srbi zborashi so integralci, antifederalisti: en kralj, en narod, ena država. G. Kaleb pa je že več let poskušal, da Srbe zborashi pretvori v federaliste, uverjen, da bo na ta način mogoče okoli Zore zbrati tudi znatno število Hrvatov, ki niso zborashi, toda so za Jugoslavijo.-vendar pa ne za centralistično. Zastopajoč federalistično tezo se je g. Kaleb skliceval na izjavo pokojnega Dimitrija Ljotića, da "more" biti Jugoslavija federalistična, česar pa Srbi zborashi niso hoteli sprejeti. G. Kaleb je nato predlagal, da se vrši "svetovni zborashi kongres", na katerem naj bi razpravljali o tem važnem vprašanju. Ta predlog je vodstvo Zbora odbilo kot neizvedljiv, češ da so zborashi razkropljeni po celem svetu. Končno je bil g. Kaleb izključen iz Zbora, ko ni hotel opustiti ideje federalizma. V tem je v glavnem očla "idejna" razlika med njima. Po mojem mišljenju je šlo za običajno "čistko" v totalitarnih organizacijah. Če bi bili zborashi v Jugoslaviji na oblasti, bi g. Kaleb verjetno odletela glava. Menim, da biti federalist ne pomeni nujno istočasno biti tudi demokrat, kakor tudi ne pomeni, da mora biti nekdo neizbežno totalitariec, če je integralec. Kadar izbiramo med integralizmom in federalizmom, je vprašanje, katera rešitev je realnejša, katera rešitev bolje odgovarja prostorninskim in časovnim prilikam.

Tako na primer ne vidim v uvodniku majske številke HRVATSKE ZORE ("O orožju proti komunizmu"), da je nenadoma Zora postala demokratski časopis. Tam je govora o skupnem programu "dveh najmočnejših narodov - Srbov in Hrvatov" Jugoslavije. Ta skupni program mora dati odgovor na vprašanje: A kaj potem? Teoretično obstojajo trije odgovori: "Prvo, da se zahteva ostvaritev maksimalnih in ekskluzivističnih teženj, tako hrvatskih kot srbskih. Drugo, da se ne zahteva ničesar razen enega: da narodi sami po osvobojenju odločijo o svoji svobodi. Tretje: da se zahteva očuvanje skupnosti teh narodov, naravno v svobodi in enakosti." Prvo "rešitev" je Zora odbila. Kaže, da tudi druga rešitev ne pride v poštev, ker se Zora boji "demokratske procedure v vseh njenih konsekvencah". Po HRVATSKI ZORI ta procedura "kulminira v modernem pravu vsakega naroda na lastno samoodločitev". Te demokratične rešitve pa Zora ne more sprejeti, zato pravi: "In končno imamo tretjo možno rešitev, to ki jo mi zagovarjamo: da se predvidi nadaljevanje skupnosti narodov Jugoslavije in se na tej osnovi izvrši duhovna mobilizacija ter narodov in formira njihova skupna fronta proti komunizmu." Po mojem mišljenju bi bila pravilna samo druga rešitev, kbi HRVATSKA ZORA zares doumela, kaj pomeni demokracija; da demokracija ni samo štetje glasov, vladanje večine, temveč poleg tega še mnogo več. Tretja rešitev je v bistvu stara zborashi rešitev, katero pa Zora želi na federalistični osnovi.

Z največjim zadovoljstvom bom uredništvu HRVATSKE ZORE odstopil eno ali celo obe strani teh "Razgledov", da v njih objasni svoje stališče in popravi moje zablode. To bo koristno za Slovence,

čepprav se ne štejejo med "najmočnejše" jugoslovanske narode. Bo pa tudi jasnejše demokratskim Srbom, ki berejo KLIC TRIGLAVA. Njegov urednik soglaša s **prednjim**. Priznati pa moram, da mi ni v nikako zadovoljstvo, da "napadam" g. Kaleba in HRVATSKO ZORO; kajti če je on zares zavrgel zboriško "ideologijo" in prešel v "demokratski tabor", sem prepričan, da bo tu dobrodošel.

REPUBLIKANSKI ZBORŠI: Totalitarne organizacije, tako tudi Zbor, so videti "monolitne". Pod skorjo monolitnosti se pa dogaja jo mnoge stvari, ki niso za javnost. Poleg primera g. Kaleba, ki bi ne prišel v javnost, če ta ne bi bil izključen iz Zbora, je zanimiv tudi primer skupine zboršev v Birminghamu (Anglija) na čelu s pravoslavnim duhovnikom g. Radovanom Miljkovićem. To skupino so sestavljali zboršiki republikanci; verjetno tisti, ki so jezni na kralja Petra, ker ta noče imeti nobenega stika z zboršiki. Za časa vojne so zboršiki sodelovali z okupatorjem "za kralja in domovino". Po vojni in vse do danes njihovi časopisi in njihove skupinice po svetu ne pozabljajo objavljati kraljevih govorov, slaviti kraljev rojstni dan itd., toda kralj jih uradno ignorira. Ta republikanski izbruh v Zboru je dvignil veliko prahu v njihovih vrstah. Na koncu je moral duhovnik g. Miljković razpustiti to skupinico, - sicer bi bili vsi izključeni iz Zbora.

SLOVENCİ IN JUGOSLAVIJA: Med mnogimi Srbi in Hrvati prevladuje mišljenje, ki ga brez razmišljanja sprejemajo tudi mnogi Slovenci, češ da je Jugoslavija najpotrebnejša Slovincem, da brez Jugoslavije Slovincem ni življenja. Z drugimi besedami, da bi mogli obstojati neodvisna srbska in neodvisna hrvaška država, a da bi bili Slovenci razdeljeni med sosede in da ne bi mogli imeti lastne države. To mišljenje med Srbi in Hrvati vodi do tolmačenja, da je želja Slovencev za Jugoslavijo posledica strahu, kaj bi bilo z njimi, če Jugoslavije ne bi bilo. Pri tem Srbi in Hrvati pozabljajo, da so bile novonastale države nemški sateliti, ko je bila Jugoslavija razbita. Na nedavni proslavi Dneva Ravne gore, 30. maja t.l. v Londonu, sem v govoru, ki bo verjetno v celoti objavljen v RAVNOGORSKEM BORCU rekel tudi tole: "Često pravijo nam Slovincem: Vi najbolj potrebujete Jugoslavijo, brez nje vam ni življenja! Kot da smo mi za Jugoslavijo iz popolnoma sebičnih razlogov. Jugoslavija je potrebna nam vsem, je življenjska potreba vseh njenih narodov, če je to komu všeč ali ne. Na nam vseh je, da živimo v Jugoslaviji če že ne v bratski ljubezni, potem vsaj v medsebojni strpnosti, uživajoč enake pravice in deleč enake dolžnosti. Živeti v kakršnikoli skupnosti ni lahko, a ni nemogoče, posebno ne, če je alternativa slabša. Kakšna je alternativa Jugoslaviji, smo videli v minuli vojni, a kakšna je alternativa demokraciji, vidimo danes."

PRED DESETIMI LETI "...Amerikanci so se zelo zavzeli za Kitajsko. Pomagali so z denarjem, opremo in nasveti...Pomoč je bila velika, da bi morala zadušiti komunizem. Morala bi, ako bi jo Kitajci pošteno uporabili. To pa je druga stran zgodbe...Zgodilo se je namreč, da so bili vojaki lačni in strgani, ljudje pa revni in izžemani kljub ameriški pomoči. Le mastni trgovci in politiki so si meli roke, preštevali ameriške dolarje, uganjali črno borzo in izžemali ljudi. Generali so se gledili po trebih in zvonili z medaljami. Politiki so sem in tja zinili kakšno modro. Cene so rasle, ljudje so bili revnejši iz dneva v dan. Amerika, pošiljaj! Amerika je pošiljala, trgovci so se bogatili, generali so se redili...Ljudje so pa strdali. Nič ni bilo čudnega, da so vojaki uhajali. Ljudje so si končno mislili: mnogo slabše že biti ne more! Poskusimo še nekaj novega...Precej jim je bilo vseeno, kdo jim vlada... Ko so Kitajci pri pravili pot komunizmu, je ta udaril in mogočna gnila Kitajska se je zamajala. Amerikanci so zmajali z glavo...
Kitajci so sami sebi izkopali grob..."

OD MESECA DO MESECA

Titov rojstni dan, 25. maja, so kot običajno proslavili s številnimi mladinskimi prireditvami. Od lani dalje proslavljajo na 25. maja tudi tkzv. Dan Mladine, da bi poudarili večno mladost tovariša Tita, ki je 67 let star. Na stadionu Narodne Armije v Beogradu so imele veliko svečanost ob priliki zaključka mladinske štafete, ki je šla skozi vse republike in pobirala pozdrave za Titov rojstni dan. Štafetno palico s pozdravi je na stadionu predala Titu ljubka plavolasa 18-letna Celjanka, Stanka Gorišek, član partije od lanskega decembra, ki je bila menda od sreče tako zmedena, da ni bilo docela gotovo, ali bo svoj govor speljala do konca.

Tito je za svoj rojstni dan dobil kolo ("da se ne bi preveč zredil," kot je sam k temu pripomnil) in pa mali avto FIAT 600 - poleg, seveda, drugih daril.

Dan Mladine in Titov rojstni dan bi se verjetno čisto srečno končala, ako ju ne bi "pokvaril" sam Tito z javnim ukorom študentov v Zagrebu, ki so po cestah demonstrirali proti slabi prehrani v svojih menzah. Tito je v tem videl "sovražne prste", kajti študenti sami vodijo te menze, pa kakor kuhajo tako jedo. Seveda, kot običajno, je bil to povod tudi za druge izbruhe in izraze nezadovoljstva v zvezi s samim študijem. Ker so se podobne demonstracije dogodile tudi v Makedoniji, je bilo jasno, da ni bila po sredi samo slaba hrana in Tito je to javno potrdil, ko je rekel, da demonstracije v Zagrebu in Makedoniji "niso slučajne". Poznano je namreč, da se makedonski nacionalisti kaj dobro razumejo s hrvaškimi ustaši. Toda "sovražnik bo zatrt in isti način kot je bil zatrt doslej," je zagotovil Tito.

Hruščev in Vorošilov sta poslala "iskrene" čestitke k Titovemu rojstnemu dnevu, ki se je sovpadal s Hruščevim obiskom Albanije. Kot je poznano, se g. H. topot ni spodtaknil ob Tita in je celo zatrdil, da Jugoslavija podpira idejo o ustanovitvi ne-atomske zone na Balkanu. Hruščev je s tem dal ton tudi albanški, bolgarski in ostali "socialistični" propagandi napram Jugoslaviji. Trenutno so prenehali z napadi na Tita, ker jim je veliko na tem, da dosežejo "de-atomizacijo" Balkana in preprečijo ustanovitev raketnih oporišč v Grčiji. Toda Tito, v svojem govoru v Smederevu 8. junija, ni automatično podprl ustanovitev take zone, ampak dejal, da zona sama nima velikega pomena, dokler raketna oporišča ostanejo ob obeh straneh zone, t. j. v Italiji in Rusiji, tako lahko rakete v slučaju vojne frčijo preko zone. Vse-

eno se je zavzel za ustanovitev številnih zon, ako je že nemogoče spraviti ves svet v eno zono. Ponovno je ponudil roko sprave vzhodnim sosedom in opozoril, da je dosedanja protijugoslovanska kampanja v nasprotju s predlogi o ne-atomski zoni in sodelovanju med balkanskimi narodi.

Medtem sta bila Edvard in Pepca Kardelj na obisku v Danski, Norveški, in Švedski. Povsod je Kardelj občudoval napredek skandinavskih držav in razlagal jugoslovansko pot v socializem. Vsi so ga vljudno poslušali, nato pa v svojih odgovorih poudarili, da je zgodovinsko ozadje skandinavskih dežel drugačno od jugoslovanskega.

"Velika debata" se sedaj vodi med Avstrijci in titovci, kdo je bolj lakomen. Začelo se je s predvolilno kampanjo v Avstriji, ko so se vsi avstrijski voditelji, razen KP seveda, hoteli pokazati nacionalno zavedne in "antikomunistične". Pri tem so se celo posluževali ustašov, da bi dokazali, da je to, kar danes titovci govore o Koroški, čisto enostavna propaganda. Ustaši in njihova "vlada v begunstvu", ki uživa gostoljublje avstrijske vlade, bi se morali prav za prav sedaj pogovoriti s slovenskimi separatisti in pojasniti svoje stališče, ako so jih že Avstrijci z njihovim privoljenjem vključili v argumentacijo o Koroški. Avstrijci, in to sam Figl, izjavljajo, da Titovci nalašč napevajo vprašanje južnega Tirola v Italiji, da bi si "prigrabili" Koroško. Nek drug avstrijski minister pa je izjavil, da "Jugoslavija nima pravega govornika o Koroški, ko pa je sama zatrla Volkendeutscherje."

Ivan Gošnjak, državni sekretar za obrambo, je govoril na kongresu makedonske zveze komunistov in se med drugim pritožil čez protijugoslovansko kampanjo, ki jo vodijo dežele "socialističnega tabora". Rekel je, da so Jugoslavijo obtožili, da je odgovorna za revolucijo v Mosulu proti sedanjemu prosovjetskemu režimu v Iraku, in dodal, da ne bi zato prav nič čudil, ako bi naprtli Jugoslaviji tudi odgovornost za revolucijo v Tibetu. Gošnjak je govoril na kongresu v imenu CK jugoslovanske zveze komunistov.

V Beogradu se je vršil 4. kongres srbskih komunistov, katerega je prisostvovalo 1.354 delegatov v imenu 335.000 članov. Glavni referat je imel sekretar CK srbske zveze komuni-

stov Jovan Veselinov. Od njegovega govora mi je najbolj živo ostala v spominu njegova pritožba, da se gospodarski in industrijski razvoj v Srbiji tako naglo razvija, da ga novi kadri ne morejo dohitevati, kar pomeni, da bo prišlo do stagnacije, ako se "proizvodnja" novih kadrov ne poveča. Pri tem se je z vso resnostjo spravil nad študente in profesorje, češ, da nimajo dovolj socialnega čuta, da bi zagotovili pravočasno dokončanje študijev. V istem govoru pa je nato na dolgo in široko govoril o vseh moških akcijah mladine v zvezi komunistov, ljudski mladini, itd. Revež ni hotel priznati, da baš to poslednje največ ovira reden študij. A kam bi prišli brez politične indoktrinacije!

Pričele so se priprave za sprejetje nove ustave FLRJ. Zvezna vlada je postavila posebno komisijo v ta namen. Sedanja ustava je sestavljena iz ustave iz 1.1946, od katere veljajo samo še uvodni členi ter delno poglavje o dolžnostih in pravicah državljanov; ustavnega zakona iz 1.1953, čigar členi so bili po večini že izpremenjeni ali pa so zastareli; in prvega dela zakona o sodiščih iz 1.1954. Ker je jugoslovanska ustava pisana ustava, je potrebno kodificirati vse izpremembe. Toda izgleda, da bo morda prevladalo mišljenje, da je boljše, ako nova ustava vsebuje samo definicije glavnih načel, po katerih naj bi se bodoči zakoni ravnali.

TITO JE ODLIKOVAL RIMOKATOLIŠKEGA ŠKOFA DR. ANTUNA AKSAMOVIČA Z REDOM BRATSTVA IN EDINSTVA PRVEGA REDA ZA NJEGOVE ZASLUGE ZA "ŠIRJENJE BRATSTVA MED NAŠIMI NARODI".

Delgacija sirijskih muslimanov pod vodstvom Velikega Muftija dr. Abdina je obiskala jugoslovanske muslimane in vodila razgovore z Reis-Ul-Ulema Sulejmanom Kemuro.

Angelca Opepek, predsednica zveze slovenskih ženskih društev, je umrla v Ljubljani 1. junija. Bila je članica KPS od 1935. leta, a med vojno je bila član partizanskega osvobodilnega sveta Slovenije.

Postmortem nad "Slov. Poročevalcem" in "Ljudsko Pravico": Morala sta poginiti, ker sta bila nerentabilna. En sam časopis bi še morda preživel nezainteresiranost čitateljev, toda dva nikakor ne. Njun pogin je posledica odpora javnosti, da bi plačala večje cene časopisov, ki itak niso vredni papirja, na katerem so tiskani. Udruženje novinarskih podjetij Jugoslavije je na začetku maja odločilo, da se bodo cene časopisov podvojile, od 10 na 20 dinarjev, ker so

njihovi stroški daleko prekašali dohodke kljub državnim dokladam in dohodkom "iz drugih virov". Toda štiri dni za tem se je Udruženje premislilo in objavilo, da se cene ne bodo izpremenile - toda nekatere časopise je "hudič vzel".

R A Ž N O :

Po novih navodilih izdajajo turistične in tranzitne vize na jugoslovanski meji državljanom Danske, Finske, Norveške, Švedske, Vel. Britanije, Kanade, ZDA, Avstralije, južnoameriških držav, kakor tudi azijskih in afriških držav. Cena vize je en dolar, a izdajajo se na obmejnih postajah v Sežani, Mariboru, Jesenicah, Predilju, Šentilju, Podkorenu, Roki, itd.

"Socialistična pot Jugoslavije" je naslov knjige, ki je izšla v portugalsčini v Rio de Janeiru. Vsebuje program zveze komunistov in del Tito vega poročila na 7. kongresu.

Skupina vodilnih funkcionarjev britanskih turističnih agencij je obiskala Jugoslavijo in razgledala nekatere jadranske letovišča, Plitvička jezera, Postojno in Bled. Med njimi je bil tudi direktor agencije Cook.

Slovenija ima 1.400 doktorjev, enega na 1.140 ljudi. Trenutno študira na medicinski fakulteti v Ljubljani 556 študentov, kar pomeni, da bo, ako gre vse posreči, vsako leto diplomiralo 80 študentov.

Industrijska proizvodnja v Sloveniji se je povečala v prvih štirih mesecih tega leta za 7%. Največje povečanje so zabeležili kot običajno v elektroindustriji, nato pa v industriji gradbenega materiala, kemični, lesni in grafični industriji.

V teku treh let nameravajo napraviti iz Velenja največji rudnik lignita v Jugoslaviji. Letos bodo tam izkopali 1.900.000 ton lignita.

Makedonci bodo v kratkem dobili slovar makedonskega jezika, ki bo obsegal 40.000 besed.

Cenijo, da gleda TV programe v Jugoslaviji sedaj okrog 200.000 ljudi.

Petrolejska proizvodnja v Vojvodini je znašala lani 66.500 ton. Letos so odprli še 14 vrelcev, a skupno jih bodo odprli 32 ter s tem povečali proizvodnjo na 100.000 ton. V Rimu so ustanovili mešano jugosl.-ital. komisijo za tehnično sodelovanje pri raziskavanju in pridobivanju petroleja in plina v jadranskem območju.

IVAN STANIČ